

รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร

Academic Leadership Model of Small School Educational Executive in under the Education Service Area Elementary School SakonNakhon Province

ปราการ ช่วยรักษา*
ทองหล่อ วงษ์อินทร์**
คำพันธ์ อัครเนตร***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร 2) เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร 3) เพื่อประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 160 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 9 คนและการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวน 20 คนการหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาค่า IOC (Item Objective Congruence Index) เลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC 0.50 ขึ้นไปและค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือข้อมูลเชิงปริมาณได้แก่วัสดุ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้วิธีการสรุปเป็นความเรียง

ผลการศึกษาพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ระดับสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนครโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

*นักวิชาการอิสระ

**สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

***อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

รองลงไป คือ ด้านการวางแผน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการนิเทศ

2. รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนครประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) วิธีดำเนินงานของรูปแบบ 4) แนวการประเมินรูปแบบและ 5) ผลที่ได้จากการใช้รูปแบบ

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนครพบว่าผู้ประเมินมีความคิดเห็นต่อรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนครโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The purposes of this research were

1) to study leadership level of small school educational executive in under the Education Service Area Elementary School SakonNakhon Province

2) to developed model of small school educational executive in under the Education Service Area Elementary School SakonNakhon Province

3) to evaluated the appropriate model of small school educational executive in under the Education Service Area Elementary School Sakon Nakhon Province

Sample of this study were small school educational executive in under the Education Service Area Elementary School SakonNakhon Province area 3 in academic year 2016, 160 respondents the tool of study were focus group discussion 9 respondents quality of questionnaire were chooses questionnaire topics IOC more than .05 and reliability .97 . Statistic treatment for quantitative data by percentage, mean, standard deviation, but qualitative data by content analysis

Research found that

1) Academic leadership of small school educational executive in under the Education Service Area Elementary School SakonNakhon Province was at high level, raking by mean first were promote the atmosphere of subject area, planning area and supervision area respectively.

2) Academic leadership model of small school educational executive in under the Education Service Area Elementary School SakonNakhon Province were involve with 1) principle model, 2) objective model, 3) Operation model, 4) evolution model and 5) result model.

3) Opinion of specialist and professional in evaluation the appropriate and feasibility of 1) small school educational executive in under the Education Service Area Elementary School SakonNakhon Province found that overall and every area of academic leadership small school educational executive in under the Education Service Area Elementary School SakonNakhon Province were at very high level

Keywords : Leadership Education, small school

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก้ไขปัญหาสังคมและ เป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาคนสู่การพัฒนาประเทศ ซึ่งคุณภาพของคนจะเป็นปัจจัยสำคัญในความสำเร็จของการพัฒนาทั้งปวง (วิจิตรศรีสะอาด. 2548 : 1) สำหรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ผ่านมาแม้ว่าจะประสบความสำเร็จเป็นทีพอในระดัหนึ่งแต่ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดหรือการประเมินคุณภาพการศึกษาจากองค์กรภายนอกได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการศึกษาที่ยังไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนดสถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดความตระหนักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550 : 50) จากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ประกอบกับนโยบายการจัดการศึกษาที่ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองบนฐานของหลักการและแนวทางแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยกำหนดเป้าหมายภายในพ.ศ. 2561 มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบซึ่งจะเน้นประเด็นหลัก 3 ประการด้วยกัน คือคือพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้เพิ่มโอกาสการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552 : 5-12)

สำหรับปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาไทยนั้นยังเป็นประเด็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่ของระบบการศึกษาดังจะเห็นได้จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติของนักเรียนซึ่งพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีระดับที่ต่ำมากซึ่งประเด็นนี้มีความสอดคล้องกับการทดสอบ PISA (วิชาคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และการอ่าน) ขององค์กรเพื่อความร่วมมือ

และการพัฒนาเศรษฐกิจ (OECD) นั้นประเทศไทยได้คะแนนต่ำที่สุดในกลุ่มประเทศที่เข้าร่วมทดสอบทั้งหมด(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550 : 44) ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลักของนักเรียนก็มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์การประเมินขั้นต่ำค่อนข้างมาก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550 : 56) จากการเพิ่มขึ้นในเชิงปริมาณแต่ไม่ใช่เชิงคุณภาพจึงทำให้การศึกษาเกิดปัญหาทั้งระบบซึ่งไม่ใช่เพียงเฉพาะแต่การศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งเท่านั้นและอีกปัจจัยหนึ่งคือการที่ไม่สามารถจัดหาหรือเตรียมทรัพยากรบุคคลหรืออื่นๆในการจัดการศึกษาให้ทันต่อการขยายตัวอันที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาได้รวมถึงคุณภาพของครู หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อเทคโนโลยีผู้เรียน ครอบครัวและสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม (อมรวิทย์ นาครทรรพ. 2545 : 38) และจากนโยบายการจำกัดอัตรากำลังคนของภาครัฐจึงทำให้กระทรวงศึกษาธิการถูกตัดอัตรารัฐจากการเกษียณราชการปกติและโครงการเกษียณก่อนกำหนดตั้งแต่ปี 2543-2549 โดยมีครูเกษียณ 74,784 คนแต่ได้คืนเพียง 20,836 อัตรา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550 : 10) จึงเป็นเหตุให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จและที่เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 นั้นพบว่าครูไม่มั่นใจในวิธีการจัดทำหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้เนื้อหาในกลุ่มสาระมีมากเกินไปควรมีการแก้ไขให้มีพิสัยที่มีความชำนาญและเข้าใจการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในแต่ละท้องถิ่นอย่างแท้จริงหรืออาจจะระดมกำลังเพื่อร่วมกันทำหลักสูตรท้องถิ่นระดับจังหวัดและภูมิภาคไม่ใช่ให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรเองซึ่งมักใช้การลอกเลียนกันซึ่งทำให้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชนจึงเป็นจุดอ่อนของการปฏิรูปการเรียนรู้ของการศึกษาไทยในปัจจุบัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550 : 86)

นอกจากนั้นการบริหารและการจัดการศึกษายังพบปัญหาและอุปสรรคของระบบการบริหารจัดการศึกษาคือการศึกษาไทยมีการบริหารแบบรวมอำนาจอยู่ที่ศูนย์กลางซึ่งเป็นไปตามระบบการบริหารราชการแผ่นดินจึงก่อให้เกิดจุดอ่อนทั้งการบริหารจัดการและคุณภาพการศึกษาที่ยังไม่สามารถพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในสภาพสังคมเปลี่ยนไป รวมทั้งไม่สามารถพัฒนาและสร้างสังคมประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมในสังคมโลกได้ ซึ่งเป็นปัญหาวิกฤติที่ต้องแก้ไขอย่างรวดเร็วและจริงจัง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.2550 : 81) ฉะนั้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงเป็นจุดมุ่งหมายหลักในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกขนาดและจากข้อมูลการประเมินคุณภาพการศึกษายังพบว่าขนาดของสถานศึกษาส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งปัจจุบันนี้มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเพราะอัตราการเกิดของประชากรได้ลดลงตามลำดับส่งผลให้ประชากรในวัยประถมศึกษา(6-12ปี)มีจำนวนลดลงไปด้วยประกอบกับอัตราการย้ายของประชาชนจากชนบทเข้าสู่เมืองเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้นักเรียนที่เป็นตัวบ่อนให้แก่โรงเรียนประถมศึกษาที่กระจายอยู่ทั่วประเทศถึง 30,000 กว่าโรงเรียนลดลงตามลำดับและจากข้อมูลตามแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็กปีการศึกษา 2549 มีสถานศึกษาที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คนถึง 12,828 โรงเรียน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ39.73 ของสถานศึกษาทั้งหมด 32,288 โรงเรียนมีนักเรียนจำนวน 931,574 คน และครูจำนวน58,655 คนมีอัตราเฉลี่ยครู 1 คนต่อนักเรียน 16 คนโดยประมาณนอกจากนั้นยังพบว่าผลการประเมินมาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สถานศึกษาขนาดเล็ก (นักเรียนต่ำกว่า 300 คน) ที่ผ่านการประเมินจำนวน 22,866 โรงเรียนมีจำนวนโรงเรียน 491 โรงเรียน (ร้อยละ 2) อยู่ในระดับปรับปรุงโรงเรียน 15,528 โรงเรียน

(ร้อยละ 67.91)อยู่ในระดับพอใช้และโรงเรียน 6,847 โรงเรียน (ร้อยละ 29.94) อยู่ในระดับดีซึ่งระดับปรับปรุงและพอใช้ดังกล่าวถือว่าไม่ผ่านมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเมื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้วพบข้อมูลที่มีความสอดคล้องกันคือนักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็กทุกช่วงชั้นและทุกพื้นที่มีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้นต่ำกว่านักเรียนจากสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่และยังมีนักเรียนในสัดส่วนที่ต้องปรับปรุงสูงกว่าในทุกช่วงชั้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 2)

จากข้อมูลพบว่าสถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่ประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกันในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอน ความพร้อมด้านปัจจัยต่างๆ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้คือผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารมือใหม่ยังขาดทักษะการบริหารจัดการการใช้ข้อมูลสารสนเทศและการนำผลการประเมินงาน/โครงการมาใช้วางแผนปรับปรุงพัฒนางานส่วนปัญหาด้านการเรียนการสอนพบว่าครูส่วนใหญ่ขาดทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สภาพที่ครูไม่ครบชั้นครูสอนไม่เต็มเวลาและเต็มความสามารถเพราะมีการกิจอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนที่ครูจำเป็นต้องปฏิบัติ ทั้งจากสังกัดเดียวกันและต่างสังกัด หลักสูตรและแผนการสอนไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้มีจำนวนจำกัดและที่มีอยู่ก็ไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำไปด้วยส่วนปัญหาด้านความพร้อมเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนสถานศึกษาขนาดเล็กนั้นได้รับการจัดสรรงบประมาณด้านวัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์สิ่งก่อสร้างจำนวนน้อย สภาพอาคารเรียนเก่าทรุดโทรมเนื่องจากการก่อสร้างมานานคอมพิวเตอร์โทรศัพท์ยังไม่เพียงพอไม่สามารถระดมทรัพยากรจากผู้ปกครองชุมชนได้มากนักเนื่องจากผู้ปกครองและชุมชนดังกล่าวมีฐานะยากจนปัญหาด้านการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาถึงแม้ว่าจะมีตัวแทนของชุมชน

และองค์กรต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการดังกล่าวยังมีไม่มากนักการประสานงานกับหน่วยงานองค์กรอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนมีน้อยหรือไม่เลยในบางพื้นที่ชุมชนผู้ปกครองมีฐานะยากจนไม่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาและการเรียนของบุตรหลานได้เท่าที่ควร (กระทรวงศึกษาธิการ.2551 : 3)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวโรงเรียนในฐานะที่เป็นหน่วยปฏิบัติที่สำคัญที่สุดจะต้องมีการบริหารและจัดการให้เกิดการขับเคลื่อนไปได้ภายใต้ภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการบริหารสำหรับสถานศึกษาในรูปแบบใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยคำนึงถึงคุณค่าความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนเพื่อให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจเป็นสำคัญซึ่งมีนักการศึกษาหลายคนได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาให้ได้ประสิทธิภาพเช่นคริสพิล (Chrispeel. 1992 : Abstract) ได้ศึกษาปัจจัยที่แสดงถึงควมมีประสิทธิภาพของสถานศึกษาออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้าง เช่น การบริหารและภาวะผู้นำแบบกระจายอำนาจความมั่นคงในการปฏิบัติงานของครูการพัฒนาครูหลักสูตรที่ชัดเจนและจัดเป็นระบบการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากผู้ปกครองและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ เช่น มีการวางแผนแบบมีส่วนร่วมกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนมีความคาดหวังร่วมกันสูงและเนื่องจากสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดนานาประการจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องออกแบบโครงสร้างให้เหมาะสมหรือมีการจัดแบบผสมผสานเพื่อให้เกิดการบริหารงานที่คล่องตัวสอดคล้องกับปีเตอร์ดริคเกอร์ (Drucker. 1979 : 38) ที่กล่าวว่าองค์กรควรมีหน่วยงานอะไรบ้างแต่ละหน่วยควรจัดกลุ่มเข้าด้วยกันอย่างไรขนาดและรูปร่างที่แตกต่างกันการสร้างความสัมพันธ์ในแต่ละหน่วยควรปฏิบัติอย่างไร

เพื่อความเหมาะสมและจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กยังพบต่อไปอีกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสามารถบูรณาการความคิดเปิดใจกว้างและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานจึงจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เป็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมสร้างความรับรู้ร่วมกันและมีการทำงานเป็นทีมมีภาวะผู้นำทางวิชาการด้วยการฝึกฝนและพัฒนาทักษะด้านวิสัยทัศน์ได้รับประสบการณ์ตรงจากการอบรมสัมมนาหรือศึกษาดูงานการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาที่เป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้จุดประกายความคิดในการสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่องจึงเป็นการเพิ่มสมรรถนะทางการบริหารและความสามารถในการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ (ธนสารบัลลังก์ ปัทมา. 2552 : 56)

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกลยุทธ์ที่มุ่งหวังให้ผู้บริหารและครูได้ร่วมมือกันเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกด้านเพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพและสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 24) ที่นำเสนอว่าการบริหารและการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายและเจตนารมณ์ของหลักสูตรส่วนสรุปคดีปาเย (2545 : 26-27) ได้สรุปถึงวัตถุประสงค์ของการนิเทศภายในไว้ว่าเป็นการช่วยครูให้ได้ทราบสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาวิชาการกำหนดทางเลือกสร้างเครื่องมือวัดผลของการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ถูกต้องตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีความตระหนักถึงปัญหาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รวมทั้ง

สามารถแก้ไขปัญหาได้สร้างขวัญกำลังใจให้กับครูเกิดความร่วมมือและประสานงานกันเป็นอย่างดีภายในระบบงานของสถานศึกษา เป็นการควบคุมมาตรฐานและพัฒนางานด้านการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามโครงการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็กที่สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดทำแผนนิเทศหรือปฏิทินให้ชัดเจนและใช้ความเป็นกัลยาณมิตรในการนิเทศ (ชัยสิทธิ์เลิศไกร. 2548 : บทคัดย่อ) สอดคล้องกับ วิโรจน์ จันทสิงห์ (2542 : บทคัดย่อ) ที่สรุปเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้รับรางวัลพระราชทานไว้ว่า ผู้บริหารจะต้องจัดโครงสร้างอย่างเป็นระบบและมีการมอบหมายงานให้ทุกคนรับผิดชอบงานตรงตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลมีการควบคุมกำกับติดตามดูแลและนิเทศอย่างใกล้ชิดสนับสนุนให้ไปศึกษาดูงานโรงเรียนดีเด่นเป็นระยะๆ เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนางานนอกจากการนิเทศภายในโรงเรียนและการสอนงาน (Coaching) ยังช่วยให้ครูมีความรู้และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้ (ทองพันชั่ง พงษ์วารินทร์. 2552 : 76) สอดคล้องกับธีระรุญเจริญ (2550 : 208) และวิชัย โธสุวรรณจินดา (2546 : 61) ที่กล่าวทำนองเดียวกันว่าการสอนงานเป็นการที่ผู้บังคับบัญชาสอนหรือแนะนำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะงานวิธีปฏิบัติงานและพฤติกรรมการทำงานที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถทำงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและอีกนัยหนึ่งการสอนงานยังถือว่าเป็นกระบวนการถ่ายทอดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดให้แก่ผู้ปฏิบัติเพื่อจะได้ไม่มีการลองผิดลองถูกจากผู้สอนงานนั้นอาจเป็นหัวหน้างานเองหรือมีการมอบหมายให้คนงานที่มีความชำนาญงานอยู่แล้วเป็นผู้สอนงานแทนก็ได้ซึ่งมีนักการศึกษาหลายคนได้กล่าวเพิ่มเติมไว้อีกนัยหนึ่งว่าการสอนงานยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งการสอนงานที่ดีและจะประสบความสำเร็จ

ได้นั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารหรือหัวหน้าจะต้องมีความเข้าใจถึงลักษณะของบุคลิกภาพของบุคลากรแต่ละคนเพื่อปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนงานแก่บุคลากรในระดับที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนองค์กรการสู่เป้าหมายเพื่อให้เกิดการสอนงานแก่บุคลากรในระดับภายใต้ความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่องจนทั่วองค์กรสอดคล้องกับผลการวิจัยของเวิร์ดโลว์ (Wardlow. 2008 : Abstract) ที่สรุปเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนการบริหารงานในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักเรียนคือประสิทธิภาพของผู้นำทีมงานตลอดจนรูปแบบการสอนงานที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์เกรนดัลฟ์ (เกรนดัลฟ์. 2552,) นักการศึกษาชาวออสเตรเลียในประเด็นที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในประเทศออสเตรเลียพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กจะต้องมีภาวะผู้นำการตัดสินใจทีมงานและการสื่อสารที่ดีสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์บีลรันแฮม (รันแฮม. 2552,) นักการศึกษาชาวออสเตรเลียเช่นกันได้สรุปถึงความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กนั้นจะต้องประกอบด้วยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีการสนับสนุนเทคนิคการสอนของครูการตัดสินใจการสื่อสารการสร้างทีมงานและการมีส่วนร่วมภายในโรงเรียนของชุมชนและผู้ปกครอง

ด้วยเหตุผลและความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กดังกล่าวในข้างต้นสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ซึ่งมีจำนวนสถานศึกษาขนาดเล็กทั้งหมด 77 โรงเรียนและเป็นสถานศึกษาที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพภายนอก (สมศ.) ไม่รับรองมาตรฐานการศึกษาจำนวน 22 โรงเรียนซึ่งคิดเป็นร้อยละ 16.94 ทำให้คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

และเพื่อให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมทั้งคุณภาพผู้เรียนครูผู้บริหารสถานศึกษาและชุมชนได้มาตรฐานที่กำหนดจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาหรือแสวงหารูปแบบภาวะผู้นำการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพให้ได้มาตรฐานส่งผลต่อการพัฒนาตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบวางแผนและการบริหารจัดการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กให้ก้าวสู่มาตรฐานที่กำหนดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็ก พ.ศ. 2551-2553 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 3) และกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร
3. เพื่อประเมินรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบ ใน 2 หลักการได้แก่

1.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาใน 4 ด้าน

1.1.1 ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการบริหารจัดการ

1.1.2 ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการนิเทศ

1.1.3 ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการวางแผน

1.1.4 ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

1.2 การจัดการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาใน 5 ด้าน

1.2.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน

1.2.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.2.3 ด้านการวัดผลประเมินผล

1.2.4 ด้านการนิเทศการศึกษา

1.2.5 ด้านการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 3 ระยะดังนี้
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพ ฯ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากร

ประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร ปีการศึกษา 2559 ใน 3 เขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จำนวน 62 คน เขต 2 จำนวน 133 คน และ เขต 3 จำนวน 77 คน รวมทั้งสิ้น 272 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร ปีการศึกษา 2559 ใน 3 เขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย เขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จำนวน 160 คน กำหนดขนาดโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน(Krejcie & Morgan),1970:608 อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด, 2553: 42-43)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลศึกษารายกรณี ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 3 โรงเรียน คือ 1) โรงเรียนบ้านมะปาคา อ.วานรนิวาส จ.สกลนคร 2) โรงเรียนบ้านนาตบแก้ว อ.เต่างอย จ.สกลนคร 3) โรงเรียนบ้านโคกตาตอง อ.วาริชภูมิ จ.สกลนคร โรงเรียน ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 3 คน

ระยะที่ 2 การวิจัยแบบการจัดกลุ่มสนทนา ประเด็นเฉพาะ(Focus Group Discussion) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

ระยะที่ 3 ประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบภาวะผู้นำการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 เป็นการวิจัยแบบ (Focus Group Discussion)ครั้งที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ชำนาญการ จำนวน 10 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน

3. ขอบเขตระยะเวลา

ระหว่างวันที่ 16 พฤษภาคม 2559- 31 มีนาคม 2560 ปีการศึกษา 2559

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสตร์การบริหารการศึกษาเพิ่มขึ้นและได้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามบริบทของสถานศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษา/หน่วยงานต้นสังกัดสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่หรือบริบทใกล้เคียงกันได้ได้อย่างเหมาะสม

สรุปผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพภาวะผู้นำการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร

1. ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า

2. ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 160 คน ส่วนมากสังกัด สพป.ส.น.เขต 2 คิดเป็นร้อยละ 48.80 ประสบการณ์ทำงาน 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.20

2.1 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการรองลงไป คือ ด้านการวางแผน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการนิเทศและรายด้านพบว่า

2.1 ด้านการบริหารจัดการโดยรวม พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการในด้านการบริหารจัดการอย่างดียิ่ง มีการดำเนินการ กำหนดวิธีการในการรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียนอย่างชัดเจน กำหนดเป้าหมายของโรงเรียนและตัวชี้วัดไว้อย่างชัดเจนโดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ แต่ยังไม่มีการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู

2.2 ด้านการนิเทศโดยรวม พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการในด้านการนิเทศอย่างดียิ่ง จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะครูในโรงเรียน เพื่อช่วยเหลือด้านการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนแต่ยังขาดการ ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาดูงานด้านการนิเทศของโรงเรียนที่ได้มาตรฐานเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงการบริหารงานวิชาการ

2.3 ด้านการวางแผนโดยรวม พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการในด้านการวางแผนอย่างดียิ่ง

โดยสร้างความเข้าใจในการกิจของโรงเรียนให้แก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทราบ พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดแต่ยังขาดการสนับสนุนการปฐมนิเทศครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

2.4 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ โดยรวม พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการอย่างดียิ่ง ปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรมโดยเน้นผลงานด้านวิชาการ เปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนได้ปรึกษาหารือด้านการจัดการเรียนด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเองและเป็นมิตรกับทุกคน แต่ยังขาดการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การวิจัยในชั้นเรียนและการร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนในด้านวิชาการของโรงเรียน

3. ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมฯรองลงไป คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรฯ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการวัดประเมินผลและรายด้านพบว่า

3.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยรวม พบว่า ผู้บริหารมีความเอาใจใส่ส่งเสริมสนับสนุนในด้านการจัดการเรียนการสอนอย่างดียิ่ง จัดให้มีแผนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและควบคุมตรวจสอบ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละรายวิชา แต่ยังคงปรับปรุงวิธีการจัดเก็บรักษาเอกสารและหลักฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวม พบว่า ผู้บริหารมีความเอาใจใส่ส่งเสริมสนับสนุน

ในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างดียิ่ง จัดให้มีการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อมูลสารสนเทศความต้องการของผู้ปกครองสังคม ชุมชน และท้องถิ่นจัดทำวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและควรปรับปรุงส่งเสริมในการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.3 ด้านการวัดผล ประเมินผลโดยรวม พบว่า ผู้บริหารมีความเอาใจใส่ส่งเสริมสนับสนุนในด้านการวัดผล ประเมินผลอย่างดียิ่ง มีการแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบเกี่ยวกับด้านวัดผล ประเมินผลและมีการส่งเสริมสนับสนุนในการ จัดทำวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการจัดทำข้อสอบ ควรมีการปรับปรุงการ กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติ หลักเกณฑ์และเป้าหมาย ด้านวัดผล ประเมินผลของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษา และตัวชี้วัดของสถานศึกษา

3.4 ด้านการนิเทศการศึกษาโดยรวม พบว่า ผู้บริหารมีความเอาใจใส่ส่งเสริมสนับสนุนในด้านการนิเทศการศึกษาอย่างดียิ่ง มีการวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและวางแผนการประเมินผลการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ควรมีการปรับปรุงการจัดระบบโครงสร้างการบริหารงานวิชาการให้รองรับ การจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

3.5 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมฯ ผู้บริหารมีความเอาใจใส่ส่งเสริมสนับสนุนในด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม อย่างดียิ่ง มีการส่งเสริมการจัดทำโครงสร้าง ด้านพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาได้กำหนดนโยบายและวางแผนในการจัดหาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา ควรมีการส่งเสริมครูให้มีการ วิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษาเพื่อการจัดการเรียนการสอน

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการบริหารงาน วิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร

2.1 รูปแบบภาวะผู้นำการบริหารงาน วิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนครประกอบด้วย 5 องค์ ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ ของรูปแบบ 3) วิธีดำเนินงานของรูปแบบ 4) แนวการ ประเมินรูปแบบและ 5) ผลที่ได้จากการใช้รูปแบบ

2.2 ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยว กับความเหมาะสมของร่างรูปแบบภาวะผู้นำการบริหารงาน วิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนครที่จัดทำขึ้น โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากและ เมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่าทุกข้อมีผลการประเมิน อยู่ในระดับมากขึ้นไป

ระยะที่ 3 ผลการประเมินความเป็นไปได้และ ความเหมาะสมของรูปแบบภาวะผู้นำการบริหารงาน วิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร พบว่า ผู้ประเมินมีความ คิดเห็นต่อรูปแบบภาวะผู้นำการบริหารงาน วิชาการสถาน ศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาในจังหวัดสกลนครโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับ มากที่สุด

ด้านความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับ มากที่สุด

ด้านความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับ มากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำการ บริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร มีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร โดยรวม อยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา มีภาวะผู้นำทางวิชาการเอาใจใส่ในด้านการส่งเสริม บรรยายทางวิชาการและด้านการวางแผน เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาร์ธน์ พิมพ์อุบล (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาตราด ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและ ครูวิชาการ จำแนกตามขนาดโรงเรียนและสถานภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ครูผู้สอน และครู วิชาการ จากโรงเรียนขนาดเล็ก 76 โรงเรียน ขนาดใหญ่ 21 โรงเรียน ประกอบด้วยครูผู้สอน 299 คน ครูวิชาการ 97 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็น แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (Independent samples t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงาน วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาตราดตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและ ครูวิชาการ โดยรวมและทุกรายด้านอยู่ในระดับมาก และ รายด้านพบว่า 1) ด้านการบริหารจัดการโดยรวม พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการในด้านการบริหารจัดการ อย่างดียิ่ง มีการดำเนินการ กำหนดวิธีการในการรักษาภาพ ลักษณ์ที่ดีของโรงเรียนอย่างชัดเจนกำหนดเป้าหมาย ของโรงเรียนและตัวชี้วัดได้อย่างชัดเจนโดยเน้นผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ แต่ยังคงมีการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู 2) ด้านการนิเทศโดยรวม พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการในด้านการนิเทศอย่างดียิ่ง จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะครูในโรงเรียน เพื่อช่วยเหลือด้านการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนแต่ยังขาดการ ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาดูงานด้านการนิเทศของโรงเรียนที่ได้มาตรฐาน เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงการบริหารงานวิชาการ 3) ด้านการวางแผนโดยรวม พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการในด้านการวางแผนอย่างดียิ่ง โดยสร้างความเข้าใจในภารกิจของโรงเรียนให้แก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทราบ พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดแต่ยังขาดการ สนับสนุนการปฐมนิเทศครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน 4) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการโดยรวม พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการอย่างดียิ่ง ปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรมโดยเน้นผลงานด้านวิชาการ เปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนได้ปรึกษาหารือด้านการจัดการเรียน ด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเองและเป็นมิตรกับทุกคน แต่ยังขาดการ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การวิจัยในชั้นเรียนและการร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนในด้านวิชาการของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของสรสิทธิ์ พรหมวงศ์ (2551) ได้ศึกษาการประเมินโครงการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า 1) ผลการประเมินโครงการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนนาหว้าพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 โดยภาพรวมทุกด้านมีผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับดีเรียง

ตามลำดับ ได้แก่ ด้านผลผลิต ด้านสภาวะแวดล้อม ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย 2) ผลการประเมินการจัดกิจกรรมตามโครงการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนนาหว้าพิทยาคมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับ ดี เมื่อพิจารณาผลการประเมินในรายกิจกรรมพบว่าอยู่ในระดับ มากทุกกิจกรรมเรียงตามลำดับมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ กิจกรรมศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบกิจกรรมอบรมการผลิตสื่อ และพัฒนานวัตกรรมเพื่อการศึกษาด้วยระบบ ICT และกิจกรรมการวางแผนพัฒนาการบริหารงานวิชาการ 3) ผลการเปรียบเทียบค่าร้อยละของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของจำนวนนักเรียนที่ได้รับระดับผลการเรียน 3 ขึ้นไป ตามเกณฑ์ระดับคุณภาพของ สมศ. ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ในปีการศึกษา 2549 และปีการศึกษา 2551 ก่อนและหลัง การดำเนินงานโครงการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 11.28

ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานในจังหวัดสกลนคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมฯ รองลงไป คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรฯ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการวัดประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความเอาใจใส่ในด้านการพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอื้ออารีท้วมเสน (2549) ได้ทำการวิจัยการศึกษาการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์การนิเทศในโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 2 พบว่าการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์การนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็กโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านคือด้านการนิเทศอย่างทั่วถึงด้านการนิเทศอย่างต่อเนื่องและด้านการนิเทศ

อย่างมีคุณภาพพบว่ามี การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้านปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติ ตามยุทธศาสตร์การนิเทศ 3 ด้าน จากการสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูวิชาการมีความเห็น เกี่ยวกับบุคลากรมีเวลาน้อยส่วนใหญ่ทำงานตามนโยบาย หรืองานเร่งด่วนเขตปฏิบัติการนิเทศมีจำนวนโรงเรียน ไม่เท่ากันทำให้มีการนิเทศไม่ครบตามที่กำหนดการนิเทศ เป็นที่มึนน้อย ส่วนมากเป็นการนิเทศเป็นรายบุคคลการใช้ เครื่องมือในการนิเทศมีน้อยการบันทึกผลการนิเทศและ การรายงานของผู้นิเทศให้ผู้เกี่ยวข้องทราบไม่ต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัย รูปแบบภาวะผู้นำการ บริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดสกลนคร ควรมีนโยบายให้สถานศึกษาโรงเรียน ขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดสกลนคร ได้พัฒนาภาวะผู้นำการบริหารงาน วิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กที่เหมาะสมกับบริบท ของสถานศึกษา

จากสรุปผลการวิจัยที่ได้ข้อเสนอรูปแบบภาวะ ผู้นำการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัด สกลนคร ที่เชื่อมั่นได้ว่าจะมีความเหมาะสมมีประโยชน์และ เป็นไปได้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและปัญหาที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงซึ่งกระบวนการวิจัยในแต่ละขั้นตอนถือได้

ว่าอาศัยกระบวนการดำเนินงานนวัตกรรมการบริหาร สถาน ศึกษาควรนำรูปแบบภาวะผู้นำการบริหารงานวิชาการสถาน ศึกษาขนาดเล็กจากการวิจัยไปดำเนินการปรับใช้ในการ บริหารต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรเอาใจใส่ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการ แสวงหาวัสดุ อุปกรณ์ที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู
2. ด้านการนิเทศผู้บริหารสถานศึกษาควรเอาใจ ใส่ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาดูงานด้านการนิเทศ ของโรงเรียนที่ได้มาตรฐานเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุง การบริหารงานวิชาการ
3. ด้านการวางแผนผู้บริหารสถานศึกษาควร เอาใจใส่ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการการปฐมนิเทศครูและ บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน
4. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการผู้ บริหารสถานศึกษาควรเอาใจใส่ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการ จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การวิจัยในชั้นเรียน และการร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนในด้าน วิชาการของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้าง ภาวะผู้นำการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก
2. ควรศึกษาภาวะภาวะผู้นำทางวิชาการ และสมรรถนะของบุคลากรเกี่ยวกับบทบาททักษะ และพฤติกรรมสร้างภาวะผู้นำการบริหารงานวิชาการ สถานศึกษาขนาดเล็กที่เอื้อต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ของโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กปี 2551- 2553**. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกรนดัฟฟ์. (Caimduff), เป็นผู้ให้สัมภาษณ์อัจฉราคหิตพงศ์เป็นผู้สัมภาษณ์ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 15 ตุลาคมพ.ศ. 2552.
- ชัยสิทธิ์ เลิศไกร. (2548). **การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการดำเนินการตามโครงการยกระดับคุณภาพขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชรเขต 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). กำแพงเพชร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. ถ่ายเอกสาร.
- ดาร์ตัน พิมพ์อุบล. (2549). **การศึกษากาบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). จันทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. ถ่ายเอกสาร.
- ทองพันชั่ง พงษ์วารินทร์. (2552). **การพัฒนา10 ความสามารถหลักเพื่อก้าวสู่สุดยอดหัวหน้างาน**. กรุงเทพฯ : ไอทีซีเอ็นโพลิส ทริบิวเตอร์.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). **ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : แอล.ที.เพรส.
- ธนสาร บัลลังก์ปัทมา. (2552,มีนาคม). “ทักษะการบริหาร,” **The City Journal**. 5(103) : 56.
- รันแฮม, บิล. (Bill Runham), เป็นผู้ให้สัมภาษณ์อัจฉราคหิตพงศ์เป็นผู้สัมภาษณ์ที่โรงเรียนวัดลาดตระโห่งเมื่อวันที่ 20 ธันวาคมพ.ศ. 2552.
- วิโรจน์ จันทสิงห์. (2542). **การบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้รับรางวัลพระราชทาน : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านมุกมันโนนอุดมสามัคคีสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแก่งสนามนางจังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- วิจิตร ศรีอ้าน. (2548). **การวิจัยสถาบันกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา**. (เอกสารประกอบการสัมมนาของสมาคมการวิจัยสถาบันและพัฒนาอุดมศึกษาณสำนักวิจัยจุฬารัตน์ 13-15 มกราคม 2548). ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- สรสิทธิ์ พรณวงศ์. (2551). **การประเมินโครงการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.nawapit.org/blog/view.php?article_id=51.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). **สภาวะการศึกษาไทยปี 2549/2550 “การแก้ปัญหาและการปฏิรูปอย่างเป็นระบบองค์รวม”**. กรุงเทพฯ : วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). **รายงานผลการวิจัย:สภาพการณ์และฐานข้อมูลการจัด**
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2531). **หลักการวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.การศึกษา โดยครอบครัวในสังคมไทย.

- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2545, สิงหาคม). “การนิเทศภายในหัวใจการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน”, วารสารวิชาการ. 5(8) : 25 - 31.
- เอื้ออารี ท้วมเสน. (2549). การศึกษาการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์การนิเทศในโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 2. สารนิพนธ์ (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อมรวิชัย นาคธรรมพ. (2545). รายงานสภาวะการศึกษาไทยประจำปี 2544 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- Chrispeels, J.H. (1992). **Purposeful Restructuring**. London :Falmer.
- Drucker, P.F. (1968). **The Age of Discontinuity**. New York : Harper and Row.
- _____. (1979). **Management :Tasks. Responsibility. practices**. London :Panbooks.
- Wardlow, R.L. (2008). **Induction and support of new principals**. California : California University.